

DOI: 10.21005/pif.2016.27.E-01

MUNICIPAL GREENERY AS AN IMPORTANT ELEMENT OF URBANIZATION OVER THE CENTURIES

ZIELEŃ MIEJSKA JAKO WAŻNY ELEMENT URBANIZACJI NA PRZESTRZENI WIEKÓW

Anna Katarzyna Andrzejewska
mgr inż.

Politechnika Wrocławska
Wydział Architektury
Katedra Urbanistyki i Procesów Osadniczych

ABSTRACT

Every development carries some changes. The urbanization which is a social, spatial and cultural process is one of the most important factor of the development of cities. The civilization progress, rise of the technology and economic acceleration of last ages contributed to changes in cities. The terrains of greenness also underwent in the result of the spatial transformations of the buildings. The modification grows green usually was the beginning of the transformation of the remaining town-planning elements of the city. It's worth to trace these history because it was one of the most important element of urbanization urbanization.

Key words: economic development, urbanization, municipal greenness.

STRESZCZENIE

Każdy rozwój niesie za sobą jakieś zmiany. Urbanizacja, która jest procesem zarówno społecznym, przestrzennym, jak i kulturowym, warunkuje rozwój miast. Na przestrzeni wieków wraz z postępem cywilizacji, a co za tym idzie, rozkwitem technologii i przyspieszeniem gospodarczym, miasta ulegały ciągłym zmianom. W wyniku przekształceń przestrzennych zabudowy, przeobrażeniom ulegały również tereny zieleni. Bywało też tak, że to właśnie modyfikacja zieleni była zaczątkiem dla transformacji pozostałych elementów urbanistycznych miasta. Warto pokrótce prześledzić historię tych przemian, by ukazać zieleń miejską, jako ważny element urbanizacji.

Słowa kluczowe: rozwój gospodarczy, urbanizacja, zieleń miejska.

1. INTRODUCTION

Urbanization is the unusually folded process which sets for ages. It steps out on municipal areas mainly. Urbanization was defined in the 40 of XX by Hope Tisdale. However he's definition was exclusively from the point of the sight of the growth of demography. According to the contained definition in the New General of PWN, the urbanization comes the word from Latin - urbanus, which means - „municipal”. Municipal is a: ...”*social and cultural process of the development of cities, growth of their number, enlarging municipal areas and the part of municipal population in the whole of population (or the part of the population living according to municipal examples)*... [1, p. 574].

Above definition describes the problem more comprehensively. Besides it shows that this process has its roots in distant times, practically from when there are spaces settlement in the form of cities.

Today urbanization runs on five planes which are strongly related with each other. First one is an demographic level which is related to the quantitative development of cities - the growth of the number of their population. Second one is the economic which takes under the attention of the source of maintenance of the population. Third one is a social which is responsible for the popularizations of the municipal style of the life among the country population. Spreading the municipal infrastructure in the result of the economic development creates the plane of technical urbanization. It is strongly dependent on the last form – the fifth level of urbanization - spatial – architectural.

With the development of cities the natural greenery has start disappearing and it was converted or just created. The more thorough analysis clearly shows historical transformation of the green areas. Over the next epochs green areas have taken a variety of sizes, shapes (both geometric, free and complex) and act various tasks. They made up the essential element of functional spatial structure, aesthetics and the composition of cities.

This article will introduce municipal greenness as the important element of urbanization on the space of ages.

2. ANTIQUITY

In ancient times the first form of the green areas were located close to the whereabouts of the people and they have utilitarian functions. Their existence indicate even paintings in temples and on the walls of tombs (fig. 1).

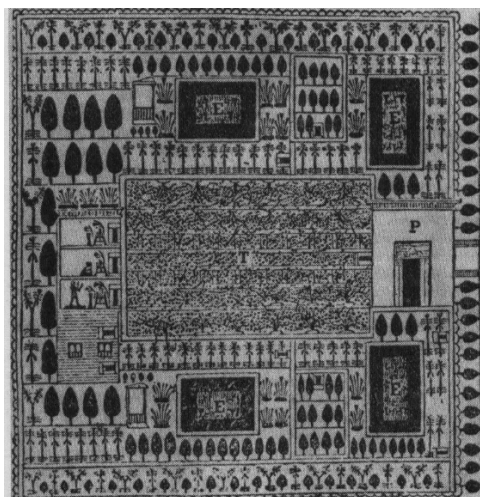

Fig. 1. Garden of the chief Amenhotep III, a painting from a tomb in Thebes - Egypt, XVIII dynasty (around 1567-1320 BC). Source: [3, p. 18]

Ryc. 1. Ogród wodza Amenhotepa III, malowidło z grobowca w Tebach - Egipt, XVIII dynastia (ok.. 1567-1320 p.n.e.). Źródło: 93, s. 18]

The necessity for people to live in healthy and natural spaces, being characterizing order and harmony, most clearly justifies the need for the establishment of green areas. In ancient times intentionally introduced shaped green areas was an expression of wealth and emphasize the prestige residences and temples. In the ancient Egypt proximity of the Nile and its continuous overflows guaranteed the neighbourhood of the river on terrains neighbouring unusually fertile soils. Egyptians moreover mastered the art of the system of irrigation and accompanying water perfectly. As a result they could boast a wealth of fields and any assumptions of green areas, which initially took on just a form of pastures.

Moreover with the time found vineyards, groves, alleys and trees were planted in great number, already the not only fruit, for usable functions, but also such, decorative parts also fulfilled. Extensive park terrains also surrounded larger cities. Then already begin to perceive that greenness fulfils essential functions and that is unusually useful for people in the city. The assigned experts who were developed in the field of gardening became to the care over individual plants and whole green foundations.

In Mesopotamia the most famous garden foundations in the form of hanging gardens of Queen Semiramis in Babylon (fig. 2).

Fig. 2. The probable appearance of hanging gardens of Queen Semiramis in Babylon. Source: [5]

Ryc. 2. Prawdopodobny wygląd wiszących ogrodów Semiramidy w Babilonii. Źródło: [5]

Established in Babylon approx. 600 r. BC. They were the product of artificial terraces, shaped on purpose. Luxuriant and rich quality of all kinds vegetation was founded on them in layers in floors. Whole foundations presented themselves very impressive.

Also begin to found parks except gardens with the time and they were the important component of scenery by the long period of the time, one and second. They made up the harmonious connection of co-operation of man and the world of the nature. They produced definite, characteristic climate and the specific of the place [3, p. 5].

Soon after the architects begin to create the complex town-planning arrangements of cities with the regard of green terrains. Ancient Greece and Rome could already be proud small the net, but numerous gardens both private (fig. 3) how and public. Whole foundations usually had the shape of rectangle or square about the quite symmetrical arrangement. Alleys were planted in them from boxtree, laurel or plane-tree. They functioned as usable functions continually, but also representative, symbolic and decorative. You should exchange the first of all so-called Mediterranean triad among popular species in the contemporary reality, that is olive trees, grape-vine and wheat with barley. They made up the nutritional basis of the municipal population [4, p. 174]. Hyacinths, daisies, marigolds, foxgloves, cyclamens, irises and many anemones, lilies were planted from among flowers, narcissi and many others.

Fig. 3. The Roman peristyle garden in the Casa dei Vettii. Source: [6]

Ryc. 3. Rzymski ogród w perystylu Casa dei Vettii. Źródło: [6]

3. MIDDLE AGES, RENAISSANCE AND BAROQUE

Greenness in cities began to make up more readable and complex gardens compositions in Middle Ages. Grow green was very often accompanied habitable houses in the figure hortus conclusus, that is the house garden surrounded the wall which was the comparatively small gardens foundation. There were also founded near locks, monasteries and churches. Moreover the terrains of the greenness which enrolled in the town-planning structure were educating already in various kind. The exact connection with architecture was the determinant of the contemporary epoch. Municipal public gardens also began to come into being with the time, and also in summer residences. Useful and decorative functions fulfilled. The growth of green areas in the cities lasted until the twelfth century. Afterwards green areas have began to shrink due to the ever denser development of the central part of the cities. They started then to contract, because of more and more thick buildings of the central parts of cities. In the absence of there no place for greenery therefore they began to be already in the fifteenth century situated in areas of the suburbs. They formed a powerful vast areas that have begun to serve recreation.

Soon after there was a period of renaissance. It was interested again in spatial foundations from the times of ancient Greece and Rome. Geometrisation (applying axis and central arrangements) was treated not only to formation of the terrains of the buildings, but to terrains also grows green. House and belonging to him garden had to make up the whole composition.

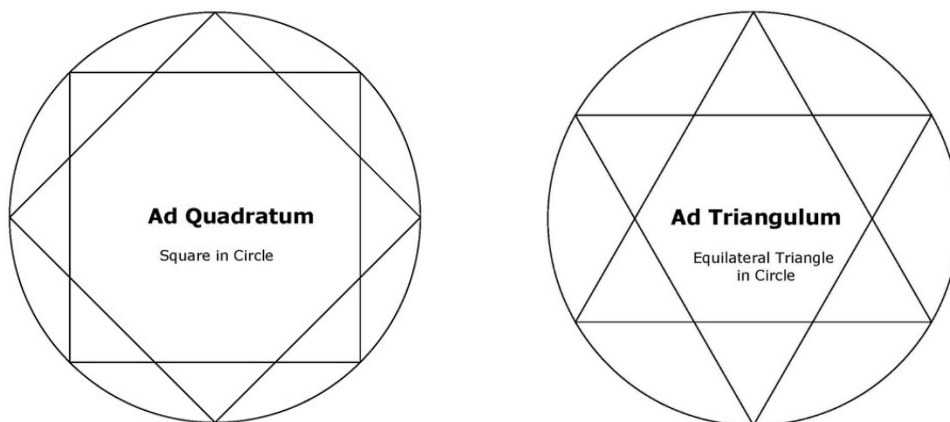

Fig. 4. The composite diagrams used together or separately in the Baroque period. Source: [8]

Ryc. 4. Schematy kompozycyjne stosowane łącznie, bądź osobno w okresie baroku. Źródło: [8]

Baroque foundations relating to the connection of green spaces and habitable buildings were very similar to the Renaissance. However they began to achieve more perfect forms

(fig. 4). Common axes and interpenetration meant that was the impression of total harmony. Second scene of the baroque ordered departure from proportion and the geometrisation of the space. The grows green arrangements had to surprise recipient on the aim. The architects were trying to deceive the reality applying the special effects which they had optically to diminish or enlarge the space. Sophisticated visual, color and chiaroscuro effects were characteristic for baroque gardens. Native species were planted from among vegetation with small admixture of trees and the shrubs of the strange origin mainly. Large openings and far perspectives were united shaped garden with the surrounding natural landscapes.

4. EIGHTEENTH CENTURY

In the In the eighteenth century there were new assumptions of greenery. They took the form of gardens and parks. A more desirable features have become: latitude, irregularity and asymmetry. Single trees took meanings in the contemporary reality. They were planted singly or in groups, or even creating from them arrangements, about the possibly most natural features. Landscape gardens joined closely with nearby forests, glades and hills.

One saying about the contemporary reality we have too recall Lancelot Brown¹, which, according to many experts opinion, was the most value architect of green areas in eighteenth century [2, p. 205]. He was a student of William Kenta the co-author of the English gardens style. He transformed and put about hundred landscapes gardens in England. His gardens marks great scale and seemingly natural appearance, because the terrains of his gardens was very consciously composed. His picturesque was the characteristic feature of the gardens which was also sometimes the accusation in the side of Brown, through the faithful reflection of paintings.

5. NINETEENTH CENTURY

In the first half of the nineteenth century, a new trend of romantic gardens was born. This new trend based on the features landscaped gardens from the previous century. The most important difference was that gardens have to much more interact with the visitors. It had a still unsurpassed scenic beauty. In the second half of the period naturalistic tendencies grew even up more. The most popular compositions were scenic and landscape. One of the most interesting example of nineteenth century garden is a realization of assumptions garden in Muskau belonging to the Prince Hermann Pückler-Muskau. Until today it is a model quite a huge area of land green, shaped in a big way. It consists many different views, discovered in the course of getting around this assumption garden (fig. 5).

Development of green areas consisted on the institution of the public gardens which become the indispensable component element of the plan of the city mainly. Creating a far views on green areas and reaching beyond their borders, has started to rise the form of the art. It inflicted openly that the perspective had lengthening on surrounding scenery. At the end of nineteenth century there was a need for a more conscious development of systems of urban greenery which has become an important part of urban planning. It was then that began to form comprehensive plans for urban greenery, even in the form of a popular ring system which could develop the demolished city fortifications.

¹ Also called Capability.

Fig. 5. Bad Muskau, Germany – the gardens foundation with the estate; the formulation of the various views of surroundings. Source: Photo by author

Ryc. 5. Bad Muskau, Niemcy – założenie ogrodowe wraz z posiadłością - ujęcie różnych widoków otoczenia. Źródło: Opracowanie autora

6. BREAKTHROUGH OF THE TWENTIETH AND TWENTY-FIRST CENTURY

The breakthrough of the twentieth and twenty-first century brought first concrete works treating on the subject of the planning of houses and gardens. There was a growing trend where the garden was an extension of housing from a functional and formal point of view. The architects began to assume mass public gardens associated sites of factories and schools. Social needs grew up on widened the planning. In the end, it created a plan of such assumptions garden giving off: utility, in the form of allotments, children, recreational and educational.

All of these occurrences caused that architects has began to analyze and formulate principles of the greenery. Consciously shaped in the cultural landscape, and began to see environmental problems. Thanks to the preservation of nature has ceased to be something alien. Amusement soon began to experience its splendor. The need for active rest has become relevant for society (fig. 6). In addition. the park hosts concerts and festivals [7].

Fig. 6. Kulturinsel, Germany - The park of the Adventure among numerous trees and remaining grows green. Source: Photo by author

Ryc. 6. Kulturinsel, Niemcy – Park Przygody wśród licznych drzew i pozostałej zieleni. Źródło: Opracowanie autora

At the end of twentieth century situation has changed. It appeared the housing problems especially in large cities. In the ousing problems appeared, especially in large cities. The twenty-first century XXI has begun from workings aiming to mass building over green terrains. Strong urbanization meant that the green areas become difficult to obtain. It was therefore necessary to start looking for solutions. Currently municipal projects are based on new, innovative technologies - construction and gardening. However, the search for those still ongoing, until now. However these searches are still underway.

7. SUMMARY

One summing up can say that the next epochs terrains grows green varied sizes and shapes accepted (geometrical, latitude and folded), and also of all kinds (useful, amusement, social) tasks fulfilled. The form of their formation and parts changed on the space of the summers. The fact is that from was always the essential element of the functional spatial structure, and also aesthetics always made up composition of cities. Besides, those elements were created silhouettes of cities also making up about their prestige. Formation of the terrains of greenness was also learnt for ages, if applying suitable caring techniques in the relation to individual plant species and also in the reference to concrete

environmental conditions. The formation grows green with the time have began the art to make up the special kind and required the possession of exceptional skills.

The present plans of cities portray the historical road the individual kinds of terrains which passed grows green municipal on the space of years. Until today we can observe the return to naturalistic foundations in the principle. Today spatial planning in the principle doesn't shape completely new foundations. It rather concentrates on maintenance and possible unreeling of these already existing.

Modernly the progressive process of urbanization causes pushing out open terrains. The thick mesh of the buildings especially in the city centres, but also the progressive process of building over the suburbs leads to situation in cities they lack space that can be used for green areas. That is why the architects moves the various interventions which make possible introducing green areas in such difficult and exacting reality in cities.. Green roofs, surface mounted fields, courts, pools, interwoven strings vegetated that are draughts along the elevation of exclusive buildings are the alternative for strongly urbanized spaces of present cities. Using of brownfields or post-mining terrains to the adaptation on extensive terrains also grows green recreational they find in present-day times their use and are they realized willingly.

ZIELEŃ MIEJSKA JAKO WAŻNY ELEMENT URBANIZACJI NA PRZESTRZENI WIEKÓW

1. WSTĘP

Urbanizacja jest niezwykle złożonym procesem, który zachodzi od wieków. Występuje głównie na obszarach miejskich. Została zdefiniowana dopiero w latach 40-tych XX wieku przez niejakiego Hope Tisdale, jednak wyłącznie z punktu widzenia wzrostu demografii. Według definicji zawartej w Nowej Encyklopedii Powszechnej PWN, słowo urbanizacja pochodzi z języka łacińskiego – *urbanus*, co oznacza – „miejski” i jest to: *...proces społeczny i kulturowy wyrażający się w rozwoju miast, wzroście ich liczby, powiększaniu obszarów miejskich i udziału ludności miejskiej w całości zaludnienia (bądź udziału ludności żyjącej wg miejskich wzorów)...*[1, str. 574].

Powyżej przytoczona, encyklopedyczna definicja ujmuje problem bardziej kompleksowo. Ukazuje również, iż omawiany proces ma swoje korzenie w czasach odległych, praktycznie od kiedy istnieją przestrzenie osiedleńcze w postaci miast.

Współcześnie uznaje się, iż urbanizacja przebiega zasadniczo na pięciu płaszczyznach, które są ze sobą mocno powiązane. Pierwszy poziom demograficzny dotyczy stricte ilościowego rozwoju miast, wzrostu liczby ich ludności. Drugim jest ten ekonomiczny, który bierze pod uwagę źródła utrzymania ludności. Trzeci – społeczny, odpowiedzialny jest za popularyzację miejskiego stylu życia pośród ludności wiejskiej. Rozpowszechnianie się miejskiej infrastruktury w wyniku rozwoju gospodarczego tworzy płaszczyznę urbanizacji technicznej. Jest ona mocno uzależniona od ostatniego – piątego poziomu urbanizacji, czyli przestrzenno-architektonicznego.

Wraz z rozwojem miast naturalny układ zieleni zanikał, był przekształcany, lub dopiero się tworzył. Wnikliwsza analiza współczesnych planów miast ukazuje wyraźne historyczne przekształcenia systemów zieleni miejskiej. Przez kolejne epoki tereny zieleni przyjmowały różnorodny rozmiar, kształty (zarówno geometryczne, swobodne, jak i złożone) i pełniły przeróżne zadania. Stanowiły istotny element funkcjonalnej struktury przestrzennej, estetyki i kompozycji miast.

W niniejszym artykule autorka pokrótce przedstawia zieleni miejską jako ważny element urbanizacji na przestrzeni wieków.

2. STAROŻYTNOŚĆ

Pierwszą formą zieleni kształtowanej celowo były ogrody zlokalizowane blisko miejsca przebywania ludzi i posiadały one funkcje użytkowe. Na ich istnienie, już w czasach starożytnych, wskazują chociażby malowidła w świątyniach i na ścianach grobowców (ryc. 1).

Potrzeba człowieka do życia w przestrzeni zdrowej, naturalnej, charakteryzującej się ładem i harmonią, najdobitniej uzasadnia potrzebę zakładania terenów zielonych. Wprowadzanie celowo kształtowanych terenów zielonych w tamtych czasach było wyrazem bogactwa i podkreślało prestiż rezydencji czy świątyń, którym towarzyszyły. W starożytnym Egipcie sąsiedztwo rzeki Nil i jej ciągłe wylewy gwarantowały na terenach sąsiadujących niezwykle żyzne gleby. Na dodatek Egipcjanie doskonale opanowali sztukę systemu nawadniania i odprowadzania wody. Dzięki temu już wtedy mogli poszczycić się bogactwem pól uprawnych i wszelkich założeń terenów zieleni, które początkowo przybierały po prostu formę pastwisk.

Ponadto, z czasem, zakładano winnice, gaje, aleje i licznie sadzono drzewa, już nie tylko owocowe, dla funkcji użytkowych, ale także takie, by spełniały również role ozdobne. Rozległe tereny parkowe również okalały większe miasta. Wtedy już zaczęto dostrzegać, że zieleni spełnia mnóstwo istotnych funkcji, że jest niezwykle przydatna człowiekowi w mieście. Do opieki nad poszczególnymi roślinami i całymi zielonymi założeniami zostawali przydzielani specjaliści, którzy byli wykształceni w dziedzinie ogrodnictwa.

W Mezopotamii najsławniejsze były założenia ogrodowe w postaci tak zwanych ogrodów wiszących, in. Semiramidy. Powstały pierwszy raz w Babilonie ok. 600 r. p. n. e. Były wytworem sztucznych tarasów, kształtowanych celowo. Na nich zakładano warstwowo w piętrach bujną i bogatą gatunkowo przeróżną roślinność. Całe założenia prezentowały się wyjątkowo imponująco (ryc. 2).

Z czasem zaczęto zakładać oprócz ogrodów również parki i przez długi okres czasu, jedno i drugie były ważnym składnikiem krajobrazu. Stanowiły harmonijne połączenie współdziałania człowieka i świata przyrody. Wytwarzały określony, charakterystyczny klimat i specyfikę miejsca [3, str. 5].

Niedługo potem zaczęto tworzyć kompleksowe układy urbanistyczne miast z uwzględnieniem terenów zielonych. Już starożytna Grecja i Rzym mogły poszczycić się siecią małych, ale licznych ogrodów zarówno prywatnych (ryc. 3), jak i publicznych. Całe założenia miały zazwyczaj kształt prostokąta lub kwadratu o dość symetrycznym układzie. Sadzono w nich aleje z bukszpanu, lauru czy platanu. Pełniły one wciąż funkcje użytkowe, ale także reprezentacyjne, symboliczne i ozdobne. Pośród popularnych gatunków w ówczesnej rzeczywistości należy wymienić przede wszystkim tzw. triadę śródziemnomorską, czyli drzewa oliwne, winorośl i pszenica z jęczmieniem. Stanowiły one podstawę żywnością miejskiej ludności [4, str. 174]. Spośród kwiatów sadzono: zawilce, lilie, narcyzy, hiacynty, margerytki, nagietki, naparstnice, cyklameny, kosańce i wiele innych.

3. ŚREDNIOWIECZE, RENESANS I BAROK

Zieleni w miastach okresu średniowiecza zaczęła stanowić bardziej czytelne i kompleksowe kompozycje ogrodowe. Bardzo często towarzyszyły domom mieszkalnym w postaci *hortus conclusus*², czyli przydomowego ogrodu otoczonego murem, który był stosunkowo małym założeniem ogrodowym. Zakładano je również przy zamkach, klasztorach i ko-

² Z łac.: zamknięty ogród

ściółach. Ponadto, wykształcały się już różnego rodzaju tereny zieleni, które wpisywały się w strukturę urbanistyczną. Ścisłe powiązanie z architekturą było wyznacznikiem ówczesnej epoki. Z czasem zaczęły powstawać również miejskie ogrody publiczne, a także letnie rezydencje. Pełniły funkcje użyteczne i ozdobne. Rozrost terenów zieleni na terenie miast trwał do XII wieku. Potem zaczęły się kurczyć, ze względu na coraz gęstszą zabudowę centralnych części miast. Z powodu braku tam na nie miejsca, zaczęto je zatem już w XV wieku lokalizować w rejonach przedmieść. Tworzyły rozbudowane rozległe tereny, które zaczęły służyć rekreacji.

Wkrótce potem nastąpił okres renesansu, w którym na nowo zainteresowano się założeniami przestrzennymi z czasów starożytnej Grecji i Rzymu. Geometryzacja, stosowanie osi i układów centralnych odnosiły się nie tylko do kształtowania terenów zabudowy, ale także terenów zieleni. Dom i przynależący do niego ogród miały stanowić kompozycyjną całość.

Barokowe założenia dotyczące powiązania przestrzeni zielonych i budowli mieszkalnych były podobne do renesansowych. Zaczęły one jednak osiągać doskonalsze formy (ryc. 4). Wspólne osie i wzajemne przenikanie się sprawiały, że miało się wrażenie całkowitej harmonii. Druga odsłona baroku nakazywała odejście od proporcji i geometryzacji przestrzeni. Układy zieleni miały na celu zaskakiwać odbiorcę. Próbowano oszukiwać rzeczywistość stosując specjalne efekty, które miały optycznie pomniejszać, lub powiększać przestrzeń. Wymyślne efekty plastyczne, barwne i światłocieniowe były charakterystyczne dla ogrodów barokowych. Spośród roślinności sadzono głównie gatunki rodzime z niewielką domieszką drzew i krzewów obcego pochodzenia. Duże otwarcia przestrzenne i dalekie perspektywy powiązywały ukształtowany ogród z otaczającym naturalnym krajobrazem.

4. WIEK XVIII

W wieku XVIII pojawiły się nowe założeniami terenów zieleni, które przybierały formy ogrodów i parków krajobrazowych. Cechami coraz bardziej pożądanymi stały się swoboda, nieregularność i asymetria. Pojedyncze drzewa nabrały znaczenia w ówczesnej rzeczywistości. Sadzono je pojedynczo, bądź w grupach, albo tworząc z nich układy, o możliwie najbardziej naturalnych cechach. Ogrody krajobrazowe ściśle wiązały się z pobliskimi lasami, polanami i wzgórzami. Przy omawianiu ówczesnej rzeczywistości należy przywołać postać Lancelota Brown³, który to według opinii wielu znawców, najdobitniej reprezentuje rozkwit projektowania zieleni w XVIII wieku [2, str. 205]. Był uczniem Williama Kenta i współtwórcą angielskiego stylu ogrodowego. Przekształcił lub założył w sumie około stu ogrodów krajobrazowych w Anglii. Jego ogrody cechuje wielka skala i pozornie naturalny wygląd, gdyż faktycznie teren był bardzo świadomie komponowany. Cechą charakterystyczną ogrodów, która również była niekiedy zarzutem w stronę Browna, była jego malowniczość, poprzez wierne odzwierciedlenie malowanych obrazów.

5. WIEK XIX

W pierwszej połowie XIX wieku narodził się nowy nurt ogrodów romantycznych. Bazował na cechach ogrodu krajobrazowego z poprzedniego wieku, ale miał dosadniej oddziaływać na zwiedzających. Cechowała go wciąż niedościgniona malowniczość. W drugiej połowie epoki jeszcze bardziej wzrosły tendencje naturalistyczne. Najbardziej popularne były kompozycje widokowo-krajobrazowe. Jednym z najciekawszych przykładów założenia ogrodowego XIX wieku jest realizacja ogrodu w Muskau należącego do księcia Hermanna Pückler-Muskau. Do dziś stanowi ono modelowy wręcz obszar olbrzymiego tere-

³ Nazywany także Capability.

nu zielonego, ukształtowanego w wielkim stylu. Składa się z coraz to innych widoków, odkrywanych w trakcie poruszania się po tym założeniu ogrodowym (ryc. 5).

Kształtowanie terenów zieleni polegało głównie na zakładaniu ogrodów publicznych, które stały się niezbędnym elementem składowym planu miasta. Kreowanie dalekich widoków na terenach zieleni, ale także sięgając poza ich granice, zaczęło przybierać wręcz formę sztuki. Otwarcie na otaczający krajobraz sprawiało, że wydłużała się perspektywa. Tak naprawdę pod koniec XIX wieku pojawiła się potrzeba bardziej świadomego kształtowania systemów zieleni miejskiej, która stała się ważną częścią urbanistyki. To wtedy zaczęły powstawać kompleksowe urbanistyczne plany zieleni miejskiej, chociażby w formie popularnego układu pierścieniowego, który można było wykształcić po wyburzonych fortyfikacjach miejskich.

6. PRZEŁOM XX/XXI WIEKU

Przełom XX/XXI wieku przyniósł pierwsze konkretne dzieła traktujące na temat planowania domów i ogrodów. Pogłębił się nurt, w którym ogród miał stanowić przedłużenie mieszkania i to zarówno z funkcjonalnego, jak i formalnego punktu widzenia. Zaczęto zakładać masowo ogrody publiczne towarzyszące terenom fabryk i szkół. Wzrosły potrzeby społeczne na rozszerzone planowanie. Powstał zróżnicowany program takich założeń ogrodowych, wydzielając: użytkowe, w formie ogrodów działkowych, dziecięce, wypoczynkowe a także dydaktyczne. Rozszerzono również ich dostępność i przystosowywano do urbanistycznego układu miast.

Wszystkie te zjawiska spowodowały, że zaczęto analizować i formułować zasady systemów zieleni miejskiej. Coraz świadomiej też kształtowano krajobraz kulturowy i zaczęto dostrzegać problemy środowiskowe, przez co ochrona przyrody nie była już tak obcym terminem. Parki rozrywki zaczęły przezywać swoją świetność. Potrzeba czynnego odpoczynku stała się istotna dla społeczeństwa. Zakładano je na peryferiach miast. Ciekawym założeniem jest, powstały w 1993 roku, Park Przygody Kulturinsel, który jest zlokalizowany przy granicy polsko-niemieckiej w Zentendorf koło Zgorzelca. Na kilku hektarach zgromadzono dziesiątki atrakcji (ryc. 6), a co jakiś czas organizowane są tam również różnego rodzaju koncerty, czy festiwale [7].

Pod koniec XX wieku sytuacja zaczęła się nagle diametralnie zmieniać. Pojawiły się, bowiem problemy mieszkaniowe, zwłaszcza w dużych miastach. Wiek XXI rozpoczął się od działań zmierzających do masowego zabudowywania terenów zielonych. W wyniku tak silnej urbanizacji zieleni zaczęła być coraz trudniej dostępna. Należało więc, zacząć szukać odpowiednich rozwiązań. Realizacje miejskie w czasach obecnych oparte są na coraz nowocześniejszych technologiach, zarówno z zakresu budownictwa, jak i ogrodnictwa. Jednak, poszukiwania te wciąż trwają, aż do teraz.

7. ZAKOŃCZENIE

Jak widać na powyższym zestawieniu, przez kolejne epoki tereny zieleni przyjmowały różnorodne rozmiary, kształty (zarówno geometryczne, swobodne, jak i złożone), a także pełniły przeróżne zadania (użyteczne, rozrywkowe, społeczne). Na przestrzeni lat forma ich kształtowania i role się zmieniały. Faktem jest, że od zawsze stanowiły istotny element funkcjonalnej struktury przestrzennej, a także estetyki i kompozycji miast. Mało tego, również współtworzyły sylwety miast, nadawały im charakter, niejednokrotnie stanowiąc też o ich prestiżu. Przez wieki uczono się także kształtowania terenów zieleni, czy stosowania odpowiednich technik pielęgnacyjnych w stosunku do poszczególnych gatunków roślin, a także w odniesieniu do konkretnych warunków środowiskowych. Z czasem kształtowanie zieleni zaczęło stanowić swoistego rodzaju sztukę i wymagało posiadania wyjątkowych umiejętności.

Dzisiejsze plany miast ukazują historyczną drogę, jaką przeszły poszczególne rodzaje terenów zieleni miejskiej na przestrzeni lat. W zasadzie do dziś uwidacznia się powrót do założeń naturalistycznych. Obecnie planowanie przestrzenne w zasadzie nie kształtuje zupełnie nowych założeń zieleni miejskiej. Skupia się raczej na utrzymaniu i ewentualnym rozwijaniu tych już istniejących.

Obecnie, postępujący proces urbanizacji powoduje wypieranie terenów otwartych. Gęsta siatka zabudowy zwłaszcza śródmieść, ale także postępujący proces zabudowywania przedmieść doprowadzają do sytuacji, gdzie w miastach brakuje przestrzeni, którą można przeznaczyć na tereny zielone. Wykorzystuje się zatem przeróżne zabiegi, które umożliwiają wprowadzanie zieleni nawet w tak trudną i wymagającą rzeczywistość. Zielone dachy, nastropowe boiska, baseny, przenikające się zazielenione ciągi wzdłuż elewacji ekskluzywnych budynków są alternatywą dla mocno zurbanizowanych przestrzeni współczesnych miast. Wykorzystywanie terenów przemysłowych, czy powyrobiskowych do adaptacji na rozległe tereny zieleni rekreacyjnej również znajdują w dzisiejszych czasach swoje zastosowanie i są one chętnie realizowane.

BIBLIOGRAPHY

- [1] Hasło: *Urbanizacja* [w:] *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, t. VI, s. 574.
- [2] Hobhouse P., *Historia ogrodów*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 2007, s. 205.
- [3] Majdecki L., *Historia ogrodów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 5.
- [4] Ziółkowski A., *Historia powszechna. Starożytność*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 174,
- [5] <http://cuda-swiata.pl/wiszace-ogrody-babilonu>, dostęp/access 2016-03-25
- [6] <http://historiasztuki.com.pl/strony/007-01-00-HISTORIA-OGRODOW.html>, dostęp/access 2016-04-02
- [7] <http://kulturinsel.pl/>, dostęp/access 2016-01-15.
- [8] <http://www.sbebuilders.com/tools/geometry/treatise/Applied-Geometry.html>, dostęp/access 2016-04-13.

O AUTORZE

ur. 25 XI 1983 r., mgr inż., absolwentka Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, na Wydziale Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji, na kierunku architektura krajo-brazu. Ponadto, ukończyła Studia Podyplomowe na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, na kierunku Urbanistyka i Planowanie Przestrzenne, a także studia doktoranckie na tym samym wydziale, w Zakładzie Urbanistyki. Odbiła roczny staż zawodowy na stanowisku asystent projektanta i pracuje od ponad 5 lat w biurze planistycznym. Związana ze środowiskiem urbanistycznym od ponad 8 lat.

AUTHOR'S NOTE

b. November 25, 1983, MSc., A graduate of the University of Life Sciences, at the Faculty of Environmental Engineering and Geodesy, majoring in landscape architecture. In addition she completed postgraduate studies at the Faculty of Architecture, University of Technology, majoring in Urban and Spatial Planning. as well as doctoral studies in the same department in the Department of Urban Planning. She graduated annual professional experience as an assistant designer and worked for more than five years in an urban-planning office. Related to the urban environment for more than eight years.

Kontakt | Contact: anna.andrzejewska@pwr.edu.pl